

BUITEN

4^E JAARGANG N^O. 50.

ZATERDAG 10 DECEMBER 1910.

HET ORGEL IN DE GROOTE WAAISCHE KERK TE AMSTERDAM.

INHOUD:

OVERZICHT VAN DE WEEK	BLZ. 590
DE STERRENHEMEL IN DECEMBER, DOOR A. A. N.	„ 590
PARIJS TIJDENS DE REVOLUTIE, DE SCHOENMAKER SIMON EN ZIJN VROUW, UIT HET FRANSCH VAN G. LENOTRE	„ 590
DE WONDERLIJKE METAMORFOSE VAN EEN OUD GEBOUW EN DE BEETWORTELVLOOT VOOR HALFWEG, DOOR H. J. M. WALENKAMP CZN., GEÏLLUSTREERD	BLZ. 592—594
HOE MEN VOGELS VANGT, II, DOOR J. DAALDER DZN.	BLZ. 595
REISINDRUKKEN UIT BRITSCHE-INDIË (VERVOLG), DOOR DR. P. H. ENTHOVEN, GEÏLLUSTREERD	„ 596
MUZIEK VAN BUITENKINDEREN, DOOR G. DE GRAAF	„ 598
EEN KLUIZENAAR, DOOR L. DORSMAN CZ.	„ 599
DE GROOTE WAAISCHE KERK TE AMSTERDAM	BLZ. 589 EN 600

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Alle kopij ook die met illustraties, zoodat afzonderlijke illustraties (fotografieën, teekeningen, enz.), gelieve men te zenden aan de redactie, **Rokin 74—76, Amsterdam.** Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Het auteursrecht voor den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de Wet van 28 Juni 1881, Stbl. No. 214.

OVERZICHT VAN DE WEEK.

27 NOVEMBER. Spoorwegstaking in Portugal.

28 NOVEMBER. Ontbinding van het Britsche Parlement.

In den Duitschen Rijksdag komt het wetsontwerp regelende de scheepvaarttollen, in behandeling.

De regering der Vereenigde Staten stelt tegen de American Sugar Refining Company een eisch tot ontbinding in op grond van de anti-trustwet.

29 NOVEMBER. Uitspraak in de Papendrechtsche strafzaak door het hof te Arnhem. Garsthagen wordt schuldig verklaard aan smaadsschrift maar ontslagen van rechtsvervolging, omdat hij ter goeder trouw meende te handelen in het openbaar belang.

Noodlottige treinbotsing bij Breda, waarbij een rangeerder en een remmer gedood worden.

Baron Sweerts de Landas Wyborgh, burgemeester van 's-Gravenhage, tot lid der Eerste Kamer gekozen.

Verkiezingsmanifest van Asquith. Balfour, de leider der conservatieven, houdt een verkiezingsrede in de Albert Hall, waarin hij belooft dat, als de conservatieven de meerderheid krijgen, de tariefhervorming niet zonder meer zal ingevoerd worden, maar aan een referendum zal worden onderworpen.

Op Venizelós, den Griekschen premier, wordt in Thessalië een aanslag gedaan die echter mislukt.

Geestdriftige betooging tegen Home Rule in de Iersche provincie Ulster.

In een driedaagschen storm op de Kaspische zee verongelukken een groot aantal schepen, waarbij honderden menschenlevens verloren gaan.

30 NOVEMBER. De Duitsche Rijksdag stelt het wetsontwerp betreffende de scheepvaartrechten in handen eener commissie van 28 leden.

1 DECEMBER. In Frankrijk veroorzaken overstromingen van de Loire, de Marne, de Rhône en hare zijrivieren groote schade.

De Rochette-commissie te Parijs brengt haar verslag aan de Kamer uit.

Porfirio Diaz voor de 7^e maal als president van Mexico geïnstalleerd.

Uitsluiting te Pforzheim, waardoor 2400 werklieden in de bijouerie-branche buiten werk geraken.

2 DECEMBER. Candidaatstelling voor het Britsche Parlement. Elf unionisten en vier liberalen zonder tegencandidaat gekozen.

In Mexico is een vredescommissie benoemd. Porfirio Diaz gaat met de revolutionnaire leiders onderhandelen.

3 DECEMBER. Eerste stemmingsdag in Engeland. Waar de conservatieven hun zetels behouden, zijn hun meerderheden veel grooter geworden.

De ingenieur Cammarote, met een geniesoldaat een vliegtocht ondernemende nabij Rome, stort van een groote hoogte naar beneden; beiden worden gedood.

Overleden mr. W. A. baron van der Feltz, oud-burgemeester van Assen, oud-lid der Tweede Kamer.

DE STERRENHEMEL
IN DECEMBER.

HET volgende overzicht geeft den stand der Sterrenbeelden in den vóóravond (omstreeks 8 uur):

Zenith: Andromeda, Cassiopeia, Perseus;

Noorden: Grootte en kleine Beer, Draak;

Noordoosten: Giraffe;

Oosten: Kleine Hond, Lynx, Orion, Tweelingen, Wagenman;

Zuidoosten: Stier;

Zuiden: Driehoek, Eridanus, Ram, Visschen, Walvisch;

Zuidwesten: Pegasus, Waterman;

Westen: Arend, Dolfijn, Hagedis, Lier, kleine Paard, Pijl, Vos, Zwaan;

Noordwesten: Cepheus, Hercules.

De *Melkweg*, die te 8 uur van het Oosten door het Zenith naar het Westen loopt, trekt weinig de aandacht; daarvoor is zijn licht in de sterrenbeelden Cepheus, Cassiopeia, Perseus, Wagenman en Tweelingen te zwak.

Er zijn deze maand drie *Algolminima* geschikt waarneembaar, n.l. den 12^{en} te middernacht, den 15^{en} te 9 uur en den 18^{en} te 6 uur.

Omstreeks 11 December vertoonen zich in den nanacht vallende sterren met een straalpunt in de Tweelingen, dicht bij de ster α (Castor). De maan, die pas den 16^{en} December vol is, zal na half twee de waarneming niet storen.

Het Laatste Kwartier bedekt in den nacht van 23 op 24 December de bekende fraaie dubbelster γ van de Maagd. Als de ster te 12u. 50m. achter den lichten Oostrand der maanschijf verdwijnt, staan de beide hemellichten nog pas laag boven den Oosterhorizon. De uitrede uit den donkeren Westrand zal te 13u. 46m. echter ook in een kleinen kijker goed waarneembaar zijn. Is de hemel zeer helder, dan steekt bij Laatste Kwartier de in „aschgrauw licht” flauw zichtbare maanshelft sterk genoeg tegen den achtergrond af om den rand te zien. Men houde tegen den opgegeven tijd het punt van den rand in het oog, waar de ster te voorschijn zal komen: dit ligt vrij nauwkeurig ten Westen van het middelpunt der schijf en is het beste daardoor te vinden, dat men, door in gedachten een boog van de maan naar de Poolster te trekken, eerst de punten Noord en Zuid van den rand opzoekt, die, laat ik er dat bijvoegen, meestal niet met de hoorns samenvallen. De dubbelster γ van de Maagd is al voor kijkers van 5 c.m. opening een dankbaar voorwerp; de beide componenten zijn van de grootte 3.5 hun afstand bedraagt 6".

Den 22^{en} December bereikt de zon haar laagste middaghoogte (15°); de dag is zoo kort mogelijk (7u. 34m.), de nacht zoo lang mogelijk (16u. 26m.). Na dien datum beginnen de dagen alweer te lengen.

De *tijdsvereffening* neemt de heele maand sterk toe: de zon is in het begin van December 11 minuten bij de klok vóór en raakt na Kerstmis 3 minuten achter. Ik heb er al meer dan eens op gewezen (Buiten I, No. 1 en No. 49, II No. 49), dat deze eigenaardigheid van het verschil tusschen zonnetijd en klokjetijd het vroeg invallen der avondschemering in de zoogenaamde „donkere dagen vóór Kerstmis” schijnbaar nog verhaast: omstreeks 13 en 14 December, als de dag nog 7u. 40m. lang is, gaat de zon nog twee minuten eer onder dan op den kortsten dag, waartegenover dan staan moet, wil de rekening kloppen, dat zij ettelijke (8) minuten eer opkomt.

Mercurius kan omstreeks Kerstmis als avondster op een Oostelijke elongatie van 20° aan den Westhemel gevonden worden; heel gunstig zijn de omstandigheden echter niet.

Venus is niet, *Mars* is nauwelijks waarneembaar.

Jupiter is in den nanacht in het sterrenbeeld Maagd te zien.

Saturnus is tot na middernacht in het Zuidelijkste deel van het sterrenbeeld Ram als een ster der eerste grootte zichtbaar; de planeet blijft nog tot de eerste dagen van Januari in retrograde (Westwaartsche) beweging.

A. A. N.

PARIJS TIJDENS DE REVOLUTIE.

DE SCHOENMAKER SIMON EN ZIJN VROUW. *)

OP Dinsdag 20 Mei 1788 had het huwelijk plaats van den schoenmaker Antoine Simon met Marie-Jeanne Aladame, huishoudster, wonende op den hoek der rue de Touraine; hun getuigen waren Houette, de leerlooier van de Cour du Commerce, M. Leroi, een burger uit de rue des Quatre-Vents, de advokaat Séjean en de ex-kruidenier Delamare. De bewoners van de rue des Cordeliers, die aan de deur kwamen om den bruidsstoet, toen deze zich naar de oude en sombere kerk Saint-Côme aan het einde der straat begaf, te zien passeeren, vermoedden niet, dat zij een gebeurtenis bijwoonden, waarvan de geschiedenis later zou gewagen. De heele wijk kende trouwens sinds langen tijd de jonggehuwden en stelde belang in hunne echtverbintenis. Van Saint-Côme begaven zij zich, volgens een oud gebruik, naar de kapel van het gilde van St. Crispijn, patroon der schoenmakers, die zijn altaar had in de Nôtre-Dame. Na de plechtigheid in de kerk brachten de jonggehuwden zeer

waarschijnlijk den dag door te Saint-Bonnet, bij la Rapée, een gehucht van kroegjes, die bekend waren om hun lekkere matelotes en die altijd door de trouwpartijen uit de volksklasse bezocht werden.

Simon was een man van twee en vijftig jaren, oud voor zijn leeftijd, een weinig hardhoorig en had nooit andere lessen ontvangen dan die van een leven vol tegenspoed en mislukkingen. Hij ging niet voor kwaad door; zoon van een slager uit Troyes en op jeugdigen leeftijd naar Parijs gekomen, was hij een van die arme drommels, die ondanks alle moeite niet geslaagd zijnde, met een soort van cynischen spot te koop loopen met de misère, die zij niet kunnen verbergen. Na een leertijd bij een schoenmaker door-gemaakt te hebben, had hij zijn meesterbrieven gekregen, die hem niet rijk maakten; hij was niet handig, niet schikkelijk, en ofschoon meester-schoenmaker, bleef hij schoenlapper. Op zijn dertigste jaar, in November 1766, trouwde hij voor het eerst met een weduwe, Marie-Barbe Hoyau; behalve een dochter van veertien jaar, bracht de vrouw ten huwelijk mede de nalatenschap van haar eersten man, Frédéric Munster, bij leven meester-schoenmaker. Daar de cliënteel maar niet wilde komen, probeerde Simon wat anders: in de rue de Seine opende hij een gaarkeuken, waaraan hij eenige gemeubileerde kamers verbond, een „eet- en slaaphuis”. Deze onderneming duurde verscheidene jaren, maar hij had geen orde op zijne zaken; zijn boekhouding was zoodanig, dat men bij een inventarisatie bij gelegenheid van pandbeslag, er niet uit kon opmaken hoeveel hij te vorderen had en hoeveel hij schuldig was. Simon, in het nauw gedreven, leende eerst duizend livres van mr. Gallien, vendu-meester in de rue de la Vieille-Draperie, vervolgens nog duizend livres „bij mijnheer den president Boulanger” en nog vijfhonderd „bij mijnheer den markies d'Hacqueville”. Toen zijn inboedel eindelijk in beslag was genomen en zijne meubelen verkocht waren, moest hij zijn eethuis in de rue de Seine verlaten en weer zijn toevlucht nemen tot els en pikdraad.

Na zijn faillissement vindt men hem terug in de rue des Cordeliers, op de tweede verdieping van een huis, dicht bij de école de chirurgie en het eigendom van een dentiste, Michon Delafondée; het verblijf bestond uit een enkel vertrek aan de straat en twee kleine kamers zonder licht. Simon en zijn vrouw installeerden zich daar met dien zonderlingen poespas van ongebruikte voorwerpen, die het ameublement uitmaken van hen, die er geen hebben: vier kookkachels, een gescheurde schilderij, een zak met vodden, ijzeren gordijnroeden, een ouderwetsch behangsel met een landschap, een parasol, zes matten stoelen zonder zitting en een vest van goudlaken. Vóór dezen tegenslag was de dochter van Marie-Barbe gehuwd met een kleermaker, meester Tortevoix, die kort daarop overleed, en daarop huwde zij voor de tweede maal met een anderen kleermaker, meester Vanhemerlye in de rue des Mauvais-Garçons. Zij kon volstrekt niet overweg met Simon, die haar om geld had gevraagd, wat zij had moeten weigeren.

Er heerschte gebrek in het kot van den schoenmaker; hij had twee gouden horloges naar de bank van leening moeten brengen, en de lijfsieraden van zijne vrouw volgden. Zij zelve werd ziek en liet zich naar het Hôtel-Dieu brengen, waar zij veertig dagen later, op 11 Maart 1786, stierf. Op denzelfden dag ging Simon, hetzij dat hij niet wilde, dat zij, die zijne levensgezellin was geweest, in het armengraf terecht kwam, hetzij dat hij behoefte gevoelde zijn verdriet te verdrinken, de rest der garde-robe van de overledene beleenen voor een en twintig livres: een onderrok van „indienne”, een rok van „siamoise” en een wit lijfje.

De schoenmaker was toen zonder middelen van bestaan en zonder middelen om zijn krediet te herstellen. Zijn gereedschap en leer, ter waarde van 38 livres, had hij verkocht aan een ongetrouwden schoenlapper, G. J. Potier, aan wien hij nog 52 livres schuldig was; zijn lijfgoed was in de bank van leening; behalve de 2500 livres, die hij geleend had, was hij aan den leerlooier Houette tweehonderd livres voor geleverde goederen schuldig, 330 livres aan den bakker Pizel, 72 livres aan den kruidenier; bij den slager, bij de groentevrouw, bij den melkboer, bij de heele buurt stond hij in het krijt, en bovendien was hij nog drie termijnen huishuur ten achter. Tot overmaat van ramp was het ouderlijk huis te Troyes, waarvan hij voor één vierde eigenaar was, gesloopt, zonder dat het hem een cent had opgebracht. Volgens de inventarisatie, die in 1786 plaats had op verzoek van vrouw Vanhemerlye, dochter der overledene, beliep het cijfer der schulden van den schoenmaker Simon meer dan 5000 livres, en zijn actief bedroeg precies de som van twintig stuivers.

In deze omstandigheden dacht hij, vijftien maanden na den dood van zijn eerste vrouw, aan hertrouwen en zijne keus was gevallen op Marie-Jeanne Aladame, huishoudster van zekere dame Foureroy, die onlangs overleden was in hetzelfde huis, waarin Simon woonde. Marie-Jeanne was dus zonder betrekking; zij was te Parijs geboren, de dochter van een tuinman en op jeugdigen leeftijd wees geworden. Op haar 43e jaar, in 1788, had zij „harde en mannelijke trekken”, een „gezet” lichaam en omvangrijk middel. Overigens een goed wijf en zeer gezien bij de menschen van de buurt, die haar „altijd” gekend hadden. Hare aantrekkelijkheden bestonden in hare reputatie van uitstekende huishoudster en ook in een kleine lijfrente, die haar was nagelaten door Mme. Sejean, houdster van een wijnhuis in de rue des Cordeliers, bij wie zij langen tijd gediend had. Het huwelijkscontract vermeldt verder als inbreng „van de toekomstige echt-

genoote” slechts een som van 1000 livres, zoowel in contanten als in kleederen, linnen en lijfgoed tot eigen gebruik, terwijl de bezitting van Simon slechts bestaat uit een garde-robe, die op 1000 livres geschat is. Zoodra zij getrouwd waren, gingen de jonggetrouwden, zonder de rue des Cordeliers te verlaten, zich vestigen op de derde verdieping van een dier huizen, die thans nog bestaan, langs den boulevard Saint-Germain, en die vroeger uitzagen op de Fontaine des Cordeliers en de hooge gewelfde poort, die toegang gaf tot de binnenplaats van de Commerce-Saint-André. Daar overviel hen de Revolutie.

* * *

Wij kunnen ons moeilijk voorstellen wat, honderd en twintig jaar geleden, een wijk van Parijs was, toen de meeste menschen leefden en stierven in het huis, waarin hun ouders hadden gewoond en slechts eens of tweemaal in het jaar de straat, waarin zij geboren waren, verlieten om het vuurwerk op 's konings verjaardag te gaan zien, of zich te goed te doen op de kermis. De nauwe horizon van een kruisstraat was voldoende voor de winkeliers van dien tijd en elke wijk, elke straat vormde aldus in de onmetelijke stad een soort van vlek, waar iedereen, evenals in een dorp, elkaar van oudsher kende. Door de instelling der districten, later der sectiën, door de inrichting van de garde nationale, werd deze intimiteit nog enger, daar iedereen dezelfde kiezersbelangen, dezelfde politieke beginselen kreeg: men ging te zamen naar de sectiën, men vond elkaar in de club terug, men had dienst op denzelfden post; de cohesie was de eenige kracht van deze Parijsche comités, waartegen zelfs de Conventie niet op kon.

De sectie der Cordeliers was een voortreffelijke kweekbodem voor de revolutionaire idee; zij was de meest uitgestrekte, de meest bevolkte van den faubourg Saint-Germain en vormde op zichzelf een compacte stad, een land van boekdrukkers, advocaten, toneelspelers en letterkundigen, het land van het café Procope en het Théâtre Français. De vensters van Simon zagen uit op die van een advocaat, die sinds het begin van 1790 beroemd was, van Saint-Come tot de Abbaye, M. Danton. De dokter Marat woonde, in de rue des Fossés-Saint-Germain, in een huis vlak naast de oude Comédie en dat men het hôtel de la Feutrière noemde: meer vooraan, bij den nieuwen schouwburg, woonde Camille Desmoulins; Fabre d'Eglantine was niet ver vandaar; de slager Legendre had zijn vleeschwinkel bijna op den hoek van de kruisstraat; daar vlak naast woonden twee boekdrukkers, patriotten en redenaars, waarvan de een later maarschalk Brune werd en de andere, Momore, de echtgenoot was van de toekomstige godin der Rede; Chaumette woonde in de rue du Paon, bij de fontaine des Cordeliers.

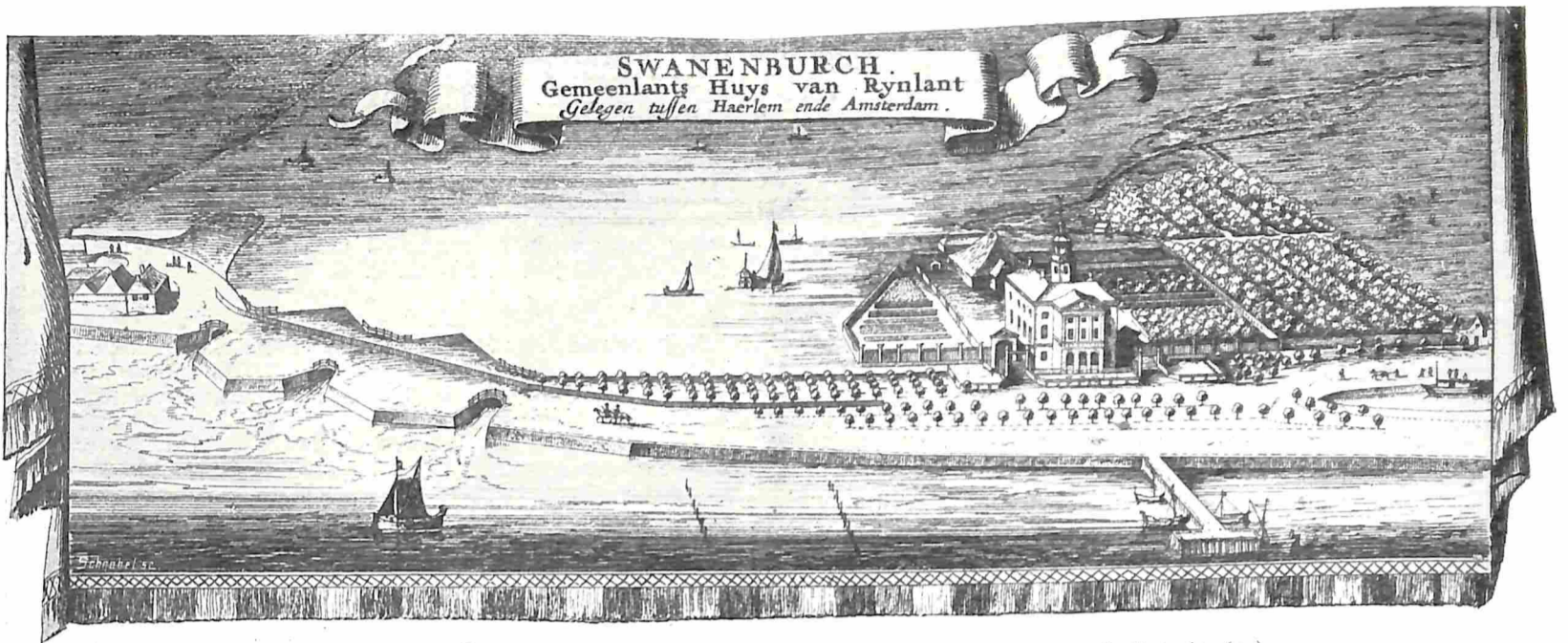
De opeenhooping van zooveel heethoofden gaf aan de geheele wijk een koorts, die tot ijzhoofdigheid werd toen, op 10 Augustus, Danton tot minister werd benoemd onder omstandigheden, die hem bijna tot koning van Frankrijk maakten. Minister, deze advocaat, die volstrekt niet grootsch was, iedereen handjes gaf, zijne bureu tutoyeerde en door alle straatjongens werd vereerd! Deze onverwachte eer, aan de sectie ten deel gevallen, gaf aan hare leden een hoog denkbeeld van hunne belangrijkheid; allen werden plotseling iemand of iets. Simon zelf, die ongetwijfeld verscheidene malen de schoenen van deze heeren had gelapt, zag zich plotseling benoemd tot commissaris der voorloopige Commune. Terwijl velen nog aarzelden zich in de herrie te wagen, legde hij, die toch niets te verliezen en niet veel te doen had, den grootsten ijver aan den dag. Hij zit in alle commissiën, hij is een der acht commissarissen, die de wenschen van den algemeenen raad der Commune aan de Assemblée gaan overbrengen; den 2den September wordt hij afgezonden om te trachten de moorden te Bicêtre en in de Salpêtrière tegen te gaan, vanwaar hij des morgens om 4 uur terugkeert, verklarende „dat hij niets vermocht op den geest van het volk”. Later wordt hij belast met de inventarisatie van de goederen afkomstig van de gevangenen uit Orleans, die op hun doortocht te Versailles zijn vermoord.

Vrouw Simon, van haar kant, zit ook niet stil; zij vestigt zich metterwoon in het voormalige klooster der Cordeliers, dat in een hospitaal is veranderd voor de Marseillanen die op 10 Augustus gewond zijn. Zij toont er zich zooals zij is, flinke huishoudster, stoere werkster, een echte vrouw van Parijs die, tegenover het lijden van anderen, haar eigen moeite niet telt en die zich met toewijding geeft, grootendeels uit aangeboren liefdadigheidszin, maar ook wel een beetje uit ijdelheid om een rol te spelen in een tragedie. Zelfs haar geld besteedt zij er aan, en in een brief vol spelfouten legt zij aan hare bescheidenheid het zwijgen op en vraagt aan het openbaar bewind het bedrag harer verschotten terug.

Chaumette ondersteunt haar verzoek; er wordt een onderzoek gelast; gewonden verklaren „dat deze brave burgeres, gedreven door vaderlandsliefde en door hare kennis van de chirurgie, er in geslaagd is een groot aantal wapenbroeders te genezen”, en de Conventie verleent aan vrouw Simon een voorloopige hulp van tweehonderd livres.

(Wordt vervolgd).

*) Naar het Fransch van G. Lenotre. In deze belangwekkende studie geeft de historicus, aan de hand van officieele documenten, een karakter-schets van het echtpaar, dat met de bewaking en de opvoeding van den zoon van Lodewijk XVI was belast. De schrijver erkent zelf, dat de nieuwe gegevens die hij hier aanvoert, de oplossing van het raadsel betreffende het lot van den Dauphin nog moeilijker maken.

„SWANENBURGH”. (Naar eene gravure van Jan Mathijs, naar het ontwerp van P. Post, A° 1654).

DE WONDERLIJKE METAMORPHOSE VAN EEN OUD GEBOUW EN DE BEETWORTELVLOOT VOOR HALFWEG.

I.

OOK in dit opzicht gelijken gebouwen op menschen: Het is uiterst moeilijk bij hun ontstaan te voorspellen, wat er later van worden zal. Ja, ook gebouwen kunnen soms na verloop van tijd op allerzonderlingste manier van bestemming veranderen.

Zoo is het van algemeene bekendheid, hoe, als gevolg van maatschappelijke beroeringen, oorspronkelijk tot kerken en kloosters bestemde bouwwerken in later tijd soms tot kazernes of tot erger nog ingericht werden. Van hunnen tooi beroofd, aan langzaam-maar-zeker-verval prijsgegeven, verdwenen zeer vele kunstwerken op dergelijke wijze van den aardbol. Maar ook minder tragische, doch in de kern niet minder ingrijpende bestemmingsveranderingen van gebouwen, zijn er te over.

Een merkwaardig voorbeeld daarvan betreft den linkervleugel der bekende suikerfabriek „Holland” te Halfweg. Den meesten der vele reizigers, die dagelijks per spoor of tram het station „Halfweg” passeeren, zal het niet bekend zijn, dat dit zonderlinge en opvallende oude aanhangsel dezer fabriek eertijds een der voornaamste en gewichtigste gebouwen uit dien omtrek was. Het is 't rampzalig overschot van een der scheppingen van een der meest bekende Meesters der Hollandsche, 17e-eeuwsche Renaissance; van niemand minder dan *Pieter Post*, den bouwmeester der Prinsen van Oranje.

Om de oorspronkelijke betekenis van dit bouwwerk te leeren kennen, moeten wij ons in den toestand der waterwegen en plassen om Amsterdam eenige eeuwen terug denken.

De omgeving van Halfweg zag er toen geheel anders uit dan nu. Op de plaats namelijk waar dit dorp zich thans bevindt, vereenigden zich de ontzaglijk uitgestrekte Haarlemmermeerplassen met het toen nog bestaande open IJ. Aan beide zijden van den Haarlemmerweg: water, niets dan: „water”, waar het oog zich ook wendde!

Deze reusachtige watervlakten, bij stormachtig weer, meer op zeeën dan op binnenmeren gelijkend, waren natuurlijk overal langs hunne boorden door stevige dijken omgeven. Een eigenaardig overblijfsel dier vroegere afsluitingen vinden wij bijv. in den thans nog bestaanden Spaarndammerdijk.

Deze zich zoo grillig kronkelende dijk, nu zoo gemoedelijk slingerend door de bouwlanden ten westen van Amsterdam, vormde eertijds de omzooming der onregelmatige IJ-oeveren.

De verschillende dijken onzer groote meren en stroomen waren onzen voorouders het voorwerp der grootste zorg. Slechts den eersten in den lande was het toezicht er op, en het bestuur er over toevertrouwd. Geen wonder ook! De vele overstromingen en rampen, die vroeger ons land als een gevolg van watervloeden en dijk-doorbraken teisterden, leerden den bewoners van Holland, van Nederland, door verlies van have en goed — ja van het leven soms — reeds vroeg, de grootste aandacht aan den toestand hunner waterkeeringen en dijken te besteden.

Het oude gedeelte der Suikerfabriek te Halfweg is het laatste overblijfsel van het eertijds zoo roemrijke:

SWANENBURGH, 't Gemeenlants Huys van Rijnland.

Het was de zetel van het bestuur, van den „Dyckgraef” en de „Hooge Heemrade” van een onzer belangrijkste waterschappen.

Wat een Raadhuis voor steden en dorpen beteekent, dat was vroeger een Gemeenlandshuis voor onze waterschappen. En zoo spreekt het vanzelf dat aan de oprichting dezer gebouwen veel zorg en kosten besteed, en de bekendste bouwmeesters met het ontwerpen ervan belast werden. Zooals reeds opgemerkt, werd de stichting van het nieuwe Gemeenlandshuis van Rijnland

opgedragen aan Pieter Post, een der bekwaamste bouwmeesters van zijn tijd, onder wiens leiding het gesticht werd. En eigenaardig! Post was zoowel bekend om de fraaie gebouwen, die hij wist te ontwerpen, als om het maken van sluizen en waterkeeringen, waarin hij zich eveneens een eersten meester betoonde. Niet alleen het Gemeenlandshuis te Halfweg, doch ook de sluizen en doorlaten aldaar, welke de verbinding met, en de uitloozing van de Haarlemmermeer op het open IJ vormden, werden door hem ontworpen. De resten ervan bestaan nu nog, en zijn daar ter plaatste nog duidelijk waarneembaar.

Allicht zal het den lezer welkom zijn, iets omtrent de geschiedenis van dezen beroemden bouwmeester te vernemen.

Pieter Post.

Post werd omstreeks Mei 1608 geboren en aanschouwde het levenslicht in eene echte kunstenaarsomgeving.

Uit geen enkele mededeeling blijkt echter iets omtrent zijn eerste jeugd en opleiding. Wat met eenige zekerheid vaststaat, is, dat hij bij Salomon de Bray in de leer geweest is en daardoor zoowel schilder als bouwmeester werd. Als gilde- en kunstbroeder kwam hij later tevens in kennis met Jacob van Campen, den beroemden bouwmeester van het Amsterdamsch Stadhuis, thans Paleis op den Dam.

Door Constantijn Huygens, de rechterhand van Prins Frederik Hendrik, aan Johan Maurits van Nassau aanbevolen, bouwde van Campen het Vorstelijk huis, dat deze vorst in de jaren 1633—'44 te 's-Gravenhage stichtte. (Dit is het thans beroemde schilderijen-museum: het Mauritshuis).

Ter zelfder tijd bouwde van Campen voor Huygens zelf een verblijf aldaar; en nu was het voor het uitwerken en detailleeren dezer beide werken, dat van Campen, naar vermoed wordt, de hulp en medewerking van den jongen Post aanvaardde. Deze kwam aldus in kennis met graaf Johan Maurits en Const. Huygens, hetgeen voor zijn verdere loopbaan van beslissenden invloed werd.

Want Graaf Maurits leerde Post zóó zeer waardeeren, dat hij hem als architect naar Brazilië medenam, waar Maurits voor de West-Indische Compagnie in de jaren 1636—'44 met succes als landvoogd werkzaam was. Op het eiland „Antoneo Vaz” werd de stad „Mauritsstad” volgens Post's ontwerpen aangelegd.

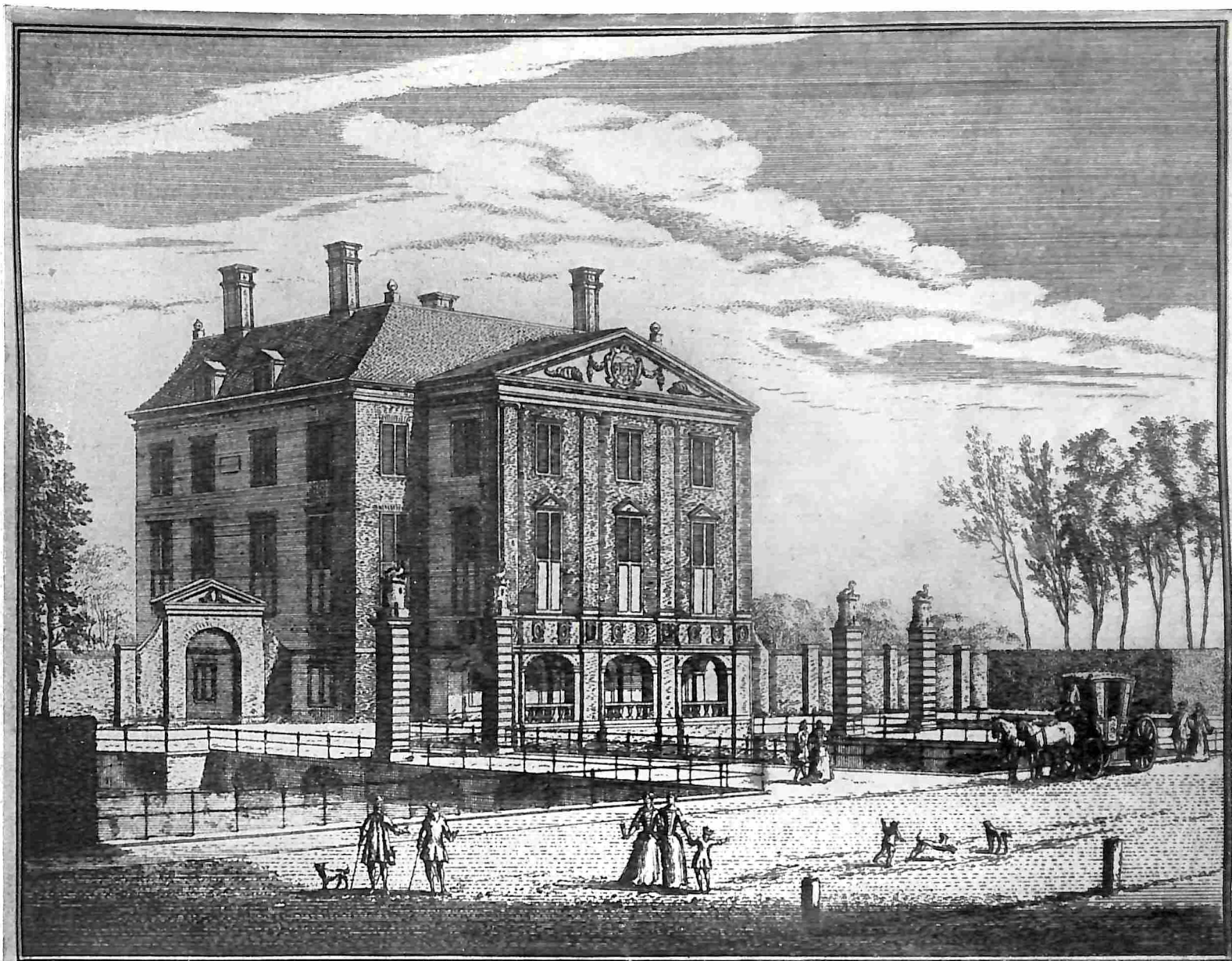
In 1637 keerde Post reeds wederom naar Haarlem terug; vermoedelijk volgens den wensch van den landvoogd zelf, om voor de voltooiing van diens Mauritshuis te gaan zorgen, voor welk bouwwerk eene scheepslading van de prachtigste Braziliaansche houtsoorten medegenomen werd, tegelijk met groote partijen suiker, waarvan de verkoop tot bestrijding der bouwkosten dienen moest. Spottenderwijs werd daarom in den volksmond dit bouwwerk het „Suikerpaleis” genoemd.

In Haarlem teruggekeerd, trouwde Post aldaar in het najaar van 1638 en kwam daarna, door toedoen, 't zij van Prins Maurits, 't zij van Huygens, met Prins Frederik Hendrik in aanraking, welke laatste prins een waren hartstocht voor bouwen bezat en daarmede vaak op vier of vijf plaatsen tegelijk bezig was.

Het zou voor dit kort bestek te ver voeren, Post's levensbeschrijving hier verder te volgen. 't Zij daarom voldoende aan te stippen, dat hij tot bouwmeester van dezen prins verkozen werd, in welke functie hij verschillende belangrijke bouwwerken ontwierp.

In later jaren werd hij achtereenvolgens tot architect der Prinsen Willem II en Willem III van Oranje benoemd.

Een belangrijke oorspronkelijke uitgave zijner werken is gelukkig tot ons gekomen, en in verschillende musea en boekerijen bleven er exemplaren van bewaard. Op groote schaal zijn Post's

„Gemeen Landshuis, van Rynland genaamd Zwanenburg. La Maison de l'Etat de Rinland, Nommé Zwanenburg op half-weg Haarlem, van roren en ter zyde te zien. a Moitié Chemin vers Harlemse regardant par devant et au Cote.

„ZWANENBURG”, NA HET AFBREKEN VAN HET TORENTJE. (Naar eene gravure, ± 1750).

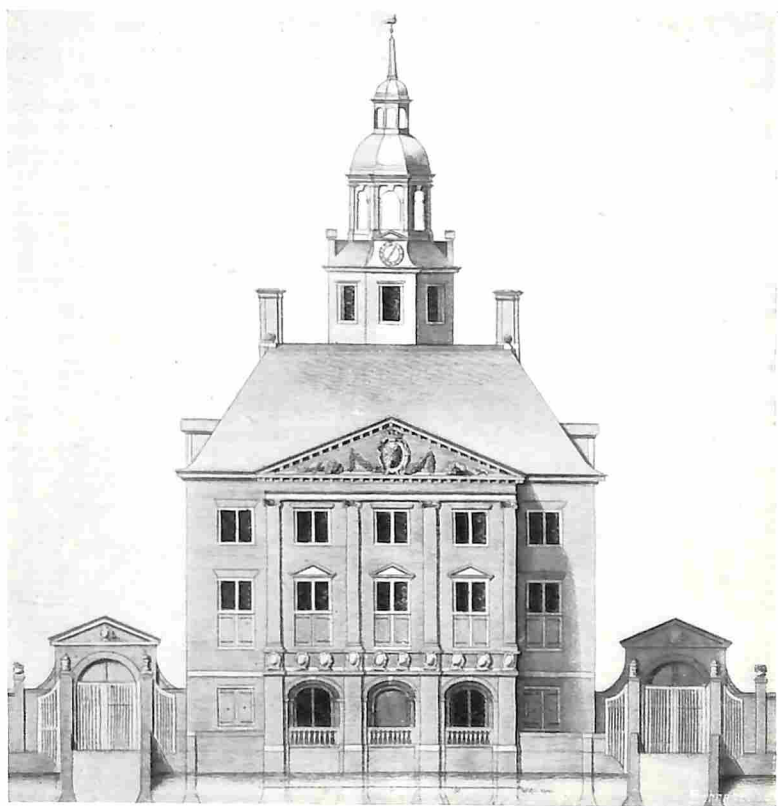
ontwerpen in deze uitgaaf afgebeeld. Oorspronkelijk zonder toelichtenden tekst verschenen, gaf van der Aa te Leiden in 1715 er eene, van Franschen tekst voorziene uitgave van uit.

Naast het beroemde huis ten Bosch met zijn „Sael van Oranje” bekleedt het Gemeenlandshuis van Rijnland er een eerste plaats in. Een klein gedeelte van den tekst bij dit laatste bouwwerk wil ik er uit vertalen; want dit geeft in eenvoudige, om niet te zeggen naïeve, bewoordingen een duidelijk beeld van de beteekenis van dit bouwwerk voor dien tijd: (Men vergete niet, dat in de navolgende zinnen tot vreemdelingen gesproken wordt.) „Het hier afgebeelde huis is van eene bijzondere soort, daar alleen in Holland dergelijke gebouwen aangetroffen worden, en niet om zijne constructie, maar om zijne bestemming is het belangrijk; hetgeen ons noodzaakt, alvorens de beschrijving ervan aan te vangen, uit te leggen, waartoe dit soort van gebouwen dienst doen.

„Slechts weinigen is het bekend, dat de provincie Holland in een zeer laag land gelegen is, en dat op onderscheidene plaatsen de grond er zelfs lager ligt dan de zee, dat er eveneens in dit land verschillende Meeren en Stroomen zijn, onder andere het hier genoemde „Haarlemmermeer” en dat er zich hier verder onderscheidene kanalen bevinden, gevormd door de vele zijtakken van Rijn of Maas, welke alle ’s winters rijzen en aldus een groot gedeelte der schoone landerijen bedekken, waar men des zomers de koeien op plaatst, wier boter zoo uitstekend en welbekend is, en welke stroomen enkele malen buiten hunne oevers treden, aldus groote schade aan het land berokkenend. En dit zou wel meermalen en met veel grooter schade voorkomen, ware het niet, dat men het water tegenhield door hooge en sterke dijken, die als verhoogde wegen of aardhopen zijn, door deugdelijke werken van steen en metselwerk gedragen. Andere weer worden door dikke en sterke palen ondersteund; door zware planken onderling sterk verbonden en zijn aldus in staat aan de onstuimigheid van het water weerstand te bieden.”

Verder wordt in deze toelichting verhaald, hoe deze dijken het voorwerp van voortdurende zorg zijn, en dat zij doorlopend onder strenge contrôle moeten gehouden worden. „Dit toezicht is den eersten Heeren in den lande opgedragen, daar dezen de eerst belanghebbenden zijn.”

Dit bestuur is in verschillende onder-districten verdeeld, waarbij elke Heer voor zijn eigen afdeeling moet zorgen. Ook hebben deze Heeren hun „Gemeenlands Huys”, dit is hun vergadergebouw, waar zij tezamen overleggen en hunne bevelen

„SWANENBURGH”. (Naar eene gravure van Jan Mathijs, A° 1654).

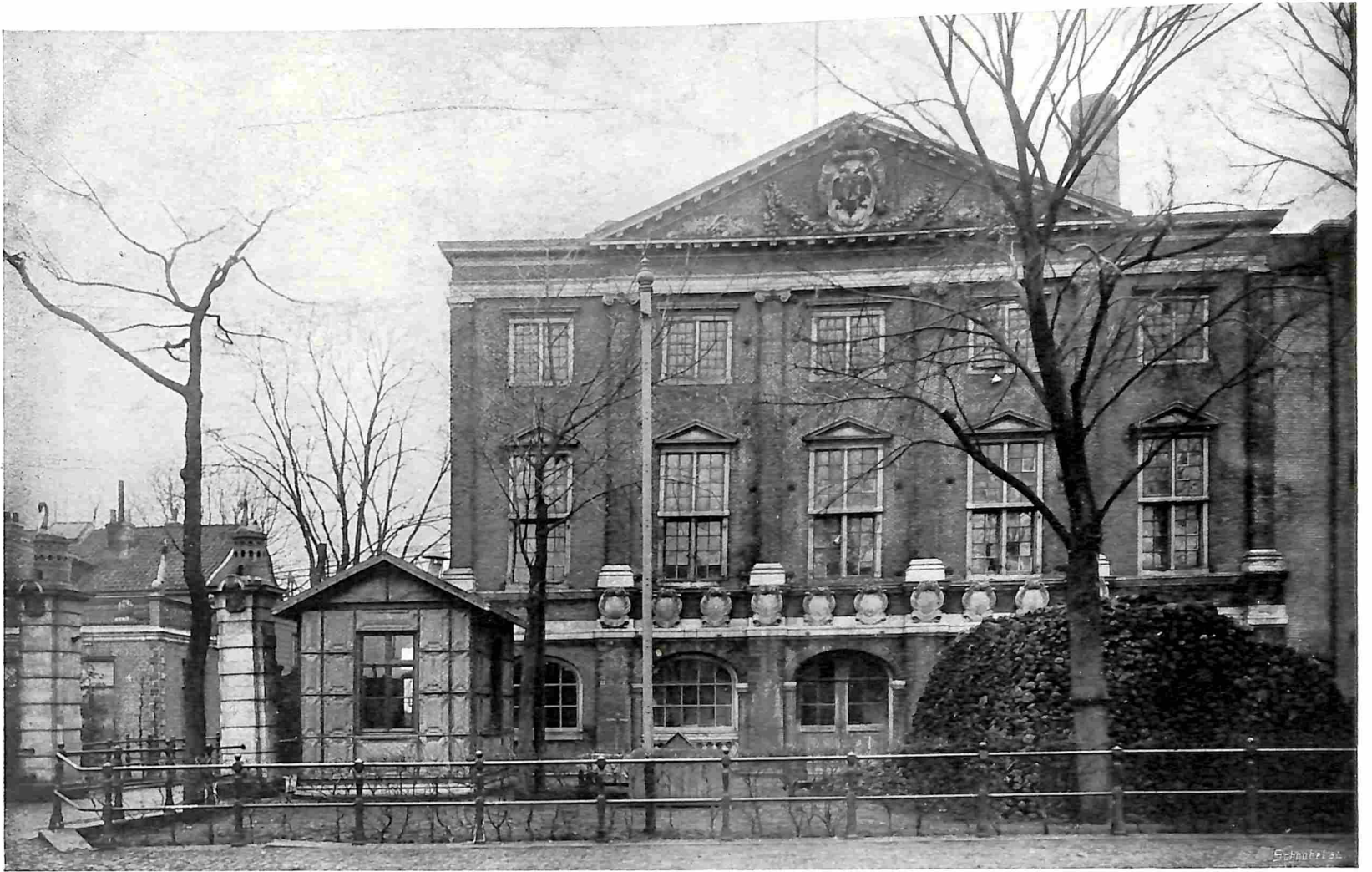

Foto C. Steenberg. HET OUDE GEMEENLANDS HUYS ZWANENBURG, THANS LINKERVLEUGEL VAN DE SUIKERFABRIEK „HOLLAND”, TE HALFWEG

geven. „Het hier bedoelde huis (te Halfweg) is buiten gelegen in eene schoone omgeving met aan zijne achterzijde het Meer, en aan de voorzijde grenzend aan een druk beganen dijk, den weg van Haarlem, groote en schoone stad, naar Amsterdam, een stad, nog grooter en schooner, hetgeen de ligging van dit huis, zeer aangenaam maakt en gemakkelijk bereikbaar voor hen, die er, hetzij van de eene of andere zijde, komen moeten.” — Enz.

Ziehier ongeveer, hoe in dit werk den vreemdelingen de beteekenis van dit bouwwerk duidelijk gemaakt wordt. In eenvoudige bewoordingen wordt de groote waarde van dergelijke gebouwen voor ons land in vroegere tijden erin geschetst.

Toen echter successievelijk de groote plassen drooggelegd werden, verloren deze bouwwerken hun groote beteekenis. Zoo verging het ook het huis „Swanburgh”. De Haarlemmermeer werd drooggelegd, ook het IJ werd achtereenvolgens gedempt. Pieter Post's fraaie Gemeenlandshuis verloor daardoor zijn praktische reden van bestaan. Het kwam in verval, ging later in particuliere handen over, tot er ten slotte eene suikerfabriek in gevestigd werd.

Deze fabriek heeft zich onder de energieke leiding van zijn directeur, den heer Van Rossum, de laatste jaren verbazend uitgebreid. Het voormalige Gemeenlandshuis beslaat naar schatting thans niet het 10^e deel van het bebouwde oppervlak der fabriek. En niets dan de vóór- en een gedeelte van den linker-zijdegevel zijn er van over. Van binnen is alles veranderd, zelfs de oorspronkelijke balklagen zijn verdwenen. Reuzenketels en machines van moderne vinding gonzen nu achter de oude ramen, waar de Hoogheemraden onder leiding van den Dijkgraaf eertijds

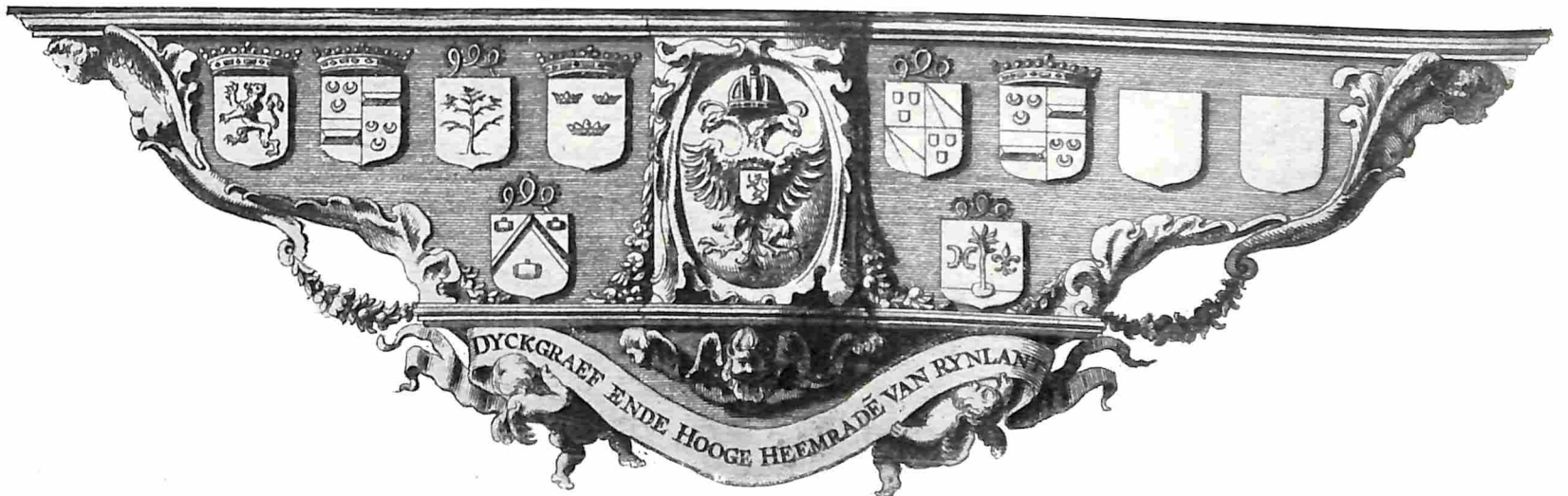
hunne gewichtige vergaderingen hielden! Sic transit... Het behoeft niet te worden herhaald — aldus gaat het met alles en in alles. Voor de oude glorie treedt eene nieuwe glorie van geheel anderen aard in de plaats. En het is goed, dat dit zoo is; het is goed, dat de wereld draait en vooruit gaat.

Alleen één ding is jammer! — Het is, dat die nieuwe aanbouwsels (zooveel grooter en royaler van afmetingen toch) zoo verfoeilijk bij dat oude brok architectuur achterstaan. Wat ziet dat nieuwe werk er tegenover het oude wanstaltig uit! En deze tegenstelling doet als vanzelf de vraag rijzen: Waarom moet een fabrieksgebouw nog maar steeds per se iets leelijks wezen? Dit behoeft toch niet! Juist van de hier besproken Oud-Hollanders kunnen wij leeren, hoe van alles — zelfs van het meest eenvoudige gegeven — met de eenvoudigste middelen, iets goeds en schoons te maken is. Kijk er hun werk maar op aan! Dat was steeds practisch, eenvoudig, doelmatig en — fraai! Levendig, ongeunsteld. Terwijl nu? . . . Basta! We dienen te eindigen. En dit wensch ik te doen met een vriendelijk verzoek aan de tegenwoordige directie der Suikerfabriek „Holland” te Halfweg:

Als de thans in vollen gang zijnde campagne weer achter den rug is, laat dan dien aardigen, ouden gevel wat opknappen. Veel behoeft er niet aan te gebeuren, want hij is goed in zijn grond. Alleen het houtwerk nieuw opschilderen, de steenen wat afboenen, het steenhoutwerk opschuren. Ziedaar alles, wat gedaan moet worden!

Gooi vervolgens dat leelijke plaatijzeren huisje en dien cokeshoop, die het gezicht belemmeren, ervoor vandaan. En hiermede zult gij allen belangstellenden in oude kunst en historie 'n groot genoegen doen.

H. J. M. WALenkAMP CZN.

HOE MEN VOGELS VANGT.

II.

TOEN nummer I*) van de serie artikeltjes, die over het vangen van vogels ten beste gegeven zullen worden, het moorden van lijsters op groote schaal schetste, is daar misschien niet voldoende in uitgekomen, dat dergelijke moordpartijen zeer afkeurenswaardig zijn. Herhaaldelijk zal er dan ook in dit en de volgende artikelen op gewezen worden, dat dergelijke vogelvangsten verboden behooren te worden. Wel staat de Wet het vangen van vogels toe, zoodat de vogelaars hun gang kunnen gaan, doch een protest daartegen zal, naar gehoopt wordt, ook onder de oogen van de Wetgevers komen, en misschien medewerken tot het verkrijgen eener wet, die meer in het belang van de gevederde vrienden van land- en tuinman en verder van allen is. We mogen de vogels niet alleen beschouwen uit een utiliteits-oogpunt, maar vooral ook als voorwerpen van verheffing. De aarde toch zou zooveel schoons missen, wanneer de vogels er van verdwenen waren, en met weemoed moet er geconstateerd worden, dat het aantal vogels sterk vermindert, en dat reeds verscheidene vogelvormen voorgoed verdwenen zijn. Hiertegen werken tegenwoordig wel vereenigingen, als die „tot Behoud van Natuurmonumenten”, doch de vogels moeten ten slotte niet alleen binnen die monumenten te vinden zijn, maar ze moeten overal wezen, zal ieder mensch er genot van kunnen hebben. Wil men dat bereiken, dan moeten de lijsterstricken voorgoed verdwijnen, maar ook moet ongeoorloofd zijn het vangen van vogels met slagnetten, welke wijze van vangen in het onderstaande beschreven wordt.

We maken dan kennis met een vogelaar, die zich bezig houdt met het vangen van wilsters of plevieren en wel met een slagnet. Ziezo, de man wacht ons, en hij heeft de kast, waarin touwen, lijnen, pennen en andere benodigdheden geborgen zijn, reeds op den rug. Bovenop de kast is gebonden een klein zeil aan een paar stokken van manshoogte, dat straks als scherm ter bedekking dienst moet doen. Piet, de helper, draagt twee lange boomen, waaraan twee paaltjes bungelen. Waartoe ze moeten dienen, zullen we straks wel zien.

Wanneer we een half uur geloopt hebben, komen we aan een eenzame weide. Piet beweert, hier gisteren „mirakel” veel wilsters gezien te hebben, zoodat hier dan ook voor heden het geluk beproefd zal worden.

Op een tamelijk droog gedeelte van het land wordt halt gehouden. De wind is Noordelijk, zoodat het net naar het Zuiden zal moeten overslaan, want de begeerde vogels trachten steeds tegen den wind in den grond te bereiken. Als men het ongeveer 10 Meter lange net in zijn volle lengte heeft uitgespreid van het Oosten naar het Westen, worden twee gootjes gegraven, waarin de slagboomen, dat zijn de lange stokken, die door Piet gedragen werden, komen te liggen. De paaltjes, waaraan de boomen draaien, worden geheel in den grond geslagen. De gootjes zijn zoover van elkander af, als de lengte van de bovenpees bedraagt, en nu worden over de onderpees krammen gestoken. Het net heeft geen al te groote mazen, zoodat alleen kleine vogels er door zouden kunnen komen, doch de goudplevieren, waarom het hoofdzakelijk te doen is, blijven wel onder het net, wanneer ze eenmaal geslagen zijn. Nu het groote net tusschen de slagboomen en de beide pezen als een vrij zuivere rechthoek uitgespreid ligt, worden drie spantouwen aan de boomen bevestigd en aan paaltjes vastgesjord, zoodat alles nu sterk gespannen is. Aan het eene spantouw wordt de treklijn vastgebonden en Piet loopt deze uit tot aan de plaats, waar straks het schermje overeind gezet zal worden. Het einde van de lijn wordt ook daar aan een paaltje vastgebonden.

Ziezo, even geprobeerd, of het net flink overgaat! En jawel, wanneer men een ruk aan de lijn geeft, slaat het net met kracht om, en wee de vogels, die er straks voor zullen komen! Het net weer te leggen in den vereischten vangstand, is het werk van enkele oogeblikken. Wanneer men den eenen boom optilt, licht de andere mede naar boven, zoodat één man dit werkje kan doen.

Terwijl Piet het schermje plaatst, zoowat op 60 Meter van het net, is de vogelaar bezig „poppen” bij het net te plaatsen, doch alleen aan de noordzijde. Die „poppen” worden door den vogelaar zelf gemaakt. 't Zijn huidjes van goudplevieren en van kieviten, waarin een stuk turf met een stokje. Dus ook van kieviten! Maar die vogels mogen toch niet gevangen worden. Dat is juist, maar de vogelaar weet zeer goed, dat kieviten gaarne met plevieren te zamen leven, en dat genen gemakkelijk de plevieren aanlokken.

Ziezo, de „poppen” zijn geplaatst, en op eenigen afstand lijkt er precies een troepje der genoemde vogels boven het net te zitten. Nu hoort er nog een weinig beweging bij te komen, en daarom wordt een levende plevier, die gisteren reeds gevangen, en voor het doel in het leven gehouden is, op den „wipper” geplaatst. Met de hakken stevig vastgebonden op het wipperplankje, moet de vogel den geheelen dag daar doorbrengen. Aan het plankje is een gebogen staafje, dat om een pennetje kan draaien. Trekt men nu bij het scherm aan een dun koordje, dat Piet ook al bezig is te ontrollen, dan gaat het wipperplankje met den vogel omhoog. Van angst slaat de plevier de vleugels uit, wat aan vliegende vogels den indruk moet geven, dat daar werkelijk een troepje levende vogels verblijft houdt. Soms ook laat de wipperplevier geluid

hooren, dat fluitend is en ver klinkt, en daar houdt de vogelaar het meest van. Nog een laatste blik wordt over het geheel geworpen, en alles is naar genoegen van den vanger geplaatst. We gaan nu naar het schermje, om er te schuilen aan de luwe zijde. De kist, waarin de benodigdheden geborgen waren, doet dienst als bank, en er bij staat een klein kistje, waarin nog een paar plevieren bewaard worden. Als de tegenwoordige wippervogel niet naar behooren meer „werkt”, wordt hij gedood, en een ander exemplaar moet dan als lokvogel dienst doen. Soms ook worden er twee wippers geplaatst, om een reserve te hebben, of wel beide vogels te laten „werken”. Piet gaat ons verlaten. Hij moet scharen in den omtrek, om er de plevieren-vluchten op te jagen. Plevieren toch zitten bij dag gaarne op de weiden, en ze kunnen dan uren lang op dezelfde plaats verblijf houden. Doch daarbij is de vogelvangster niet gebaat. De „wilsters”, zooals hij gewoonlijk de goudplevieren noemt, moeten vliegen, en dan plaats willen zoeken bij zijn „poppen”. Vandaar, dat Piet maar steeds moet zorgen, dat er troepjes op de vleugels blijven.

De vogelaar tuurt maar steeds in de verte, en weldra maant hij aan tot stilte en verborgenheid. Hij wijst ons op een beweegbaar wolkje ginds aan den horizon. En ja, nu we goed toekijken, zien we het wolkje nader komen, en weldra worden de stipjes stippen, en nu treden reeds de vogelvormpjes voor het oog. De vanger laat een fluitend geluid hooren, en dit wordt beantwoord van uit het vogeltroepje. Dat geeft moed! Nader komt het, al zwenkende. Aan het wipperlijntje wordt getrokken en de lokvogel „werkt” prachtig. Eerst wordt de eene vleugel gestrekt en dan de andere, en hoor, het dier fluit! Ook dit geluid wordt beantwoord. Niet ver van het net worden door de vliegende vogels een paar zigzagjes beschreven. 't Is, of ze eerst het terrein verkennen. Weer laat de lokvogel, noodgedwongen, zijne vleugels zien, weer fluit hij, en nu schijnt het vliegende troepje geheel gerustgesteld te zijn. Met een cirkelvormige vlieg beweging tracht het op den wind te komen, om zoo bij de gewaande makkers plaats te kunnen nemen. De vanger zit met beide handen aan de treklijn, om op het juiste moment het net te laten omslaan. Is hij even te vroeg of even te laat, dan mislukt alles. Nog twee Meter is het vluchtje vogels van het net verwijderd, wanneer het net door een forschen ruk aan de lijn opspringt en omslaat en verscheidene dieren liggen er klapperend onder. Snel loopt de vogelaar er heen, en als een sperwer valt hij op de verschrikte dieren aan. Hij heeft geen tijd te behoorlijk te nekken, doch zoo door de mazen heen, bijt hij ze in de koppen, zoodat hem meermalen het bloed om de tanden spat. In minder dan geen tijd heeft de man de tien vogels gedood, en onmiddellijk daarna wordt het slagnet opnieuw in vangelegenheid gesteld. De doode vogels worden bijeengeraapt en meegenomen naar het schermje, waar ze in de kist geborgen worden. Langer dan tien minuten heeft de geheele beweging niet geduurd, en de vogelaar zit weer in bedekking als de kokerspin in haar hol, turende naar nieuwen buit.

Zoo worden wel eens groote vangsten bewerkt, want 't is gebeurd, dat meer dan honderd vogels te gelijk geslagen werden, en de prijzen voor wilsters ontvangen, variëren tusschen 35 en 50 cents per stuk. Maar 't gebeurt ook wel, dat men een geheel dag moet zitten, zonder dat er ook maar één keer geslagen behoeft te worden, en zoo kan het dagen achtereen gaan. Ook beweren de vangers, dat de plevieren minder gemakkelijk te vangen zijn, dan in vroegere jaren. Misschien gevoelen de plevieren bij instinct, dat ze geen plaats moeten nemen bij de nietige resten van hunne vroegere soortgenooten.

't Is hoofdzakelijk om goudplevieren te doen, Maar er worden ook wel goudkieviten, die door den vanger met den naam zilverplevier betiteld worden, waarschijnlijk naar de zilverwitte vlekjes op de rugvederen, gevangen, waarvoor de poelier niet meer dan een paar dubbeltjes per stuk betalen wil. Meermalen komen er ook andere vogels in het net, die meteen voor goeden buit verklaard worden.

Het zoogenaamde „wilsteren” is geoorloofd. Er is voor noodig een kleine jachtacte van vijf gulden. Men mag dan met slagnetten alle vogels vangen, die de Jachtwet in artikel 17 onder „waterwild” aanduidt.

Zoolang de wet toelaat, dat er op deze en andere wijzen zooveel verheffende en nuttige vogellevens aan de Natuur onttrokken worden, zal er wel niet veel aan te doen zijn. Tenzij, doch dat is wel een Utopia, men kon besluiten geen vogelvleesch meer te eten, geen vogelveeren meer als tooisel te gebruiken, geen vogeleieren meer te verlangen, geen kleine pietjes in kooien te laten doodhonger. Dan reeds zou het vogelvangen zeer veel minder worden. Maar dat gebeurt niet. Wat wel gebeuren kan, dat is, dat streng geformuleerde en ook streng toegepaste wetten, liefst internationale, het vangen van vogels op velerlei wijzen onmogelijk maken.

‡ Daar moet het heen!

¶ Moge de Wetgever in Nederland dat ernstig willen, dan zullen vogels en vogelvrienden zich zeker gelukkig gevoelen!

J. DAALDER DZN.

*) Zie „Buiten”, No. 41.

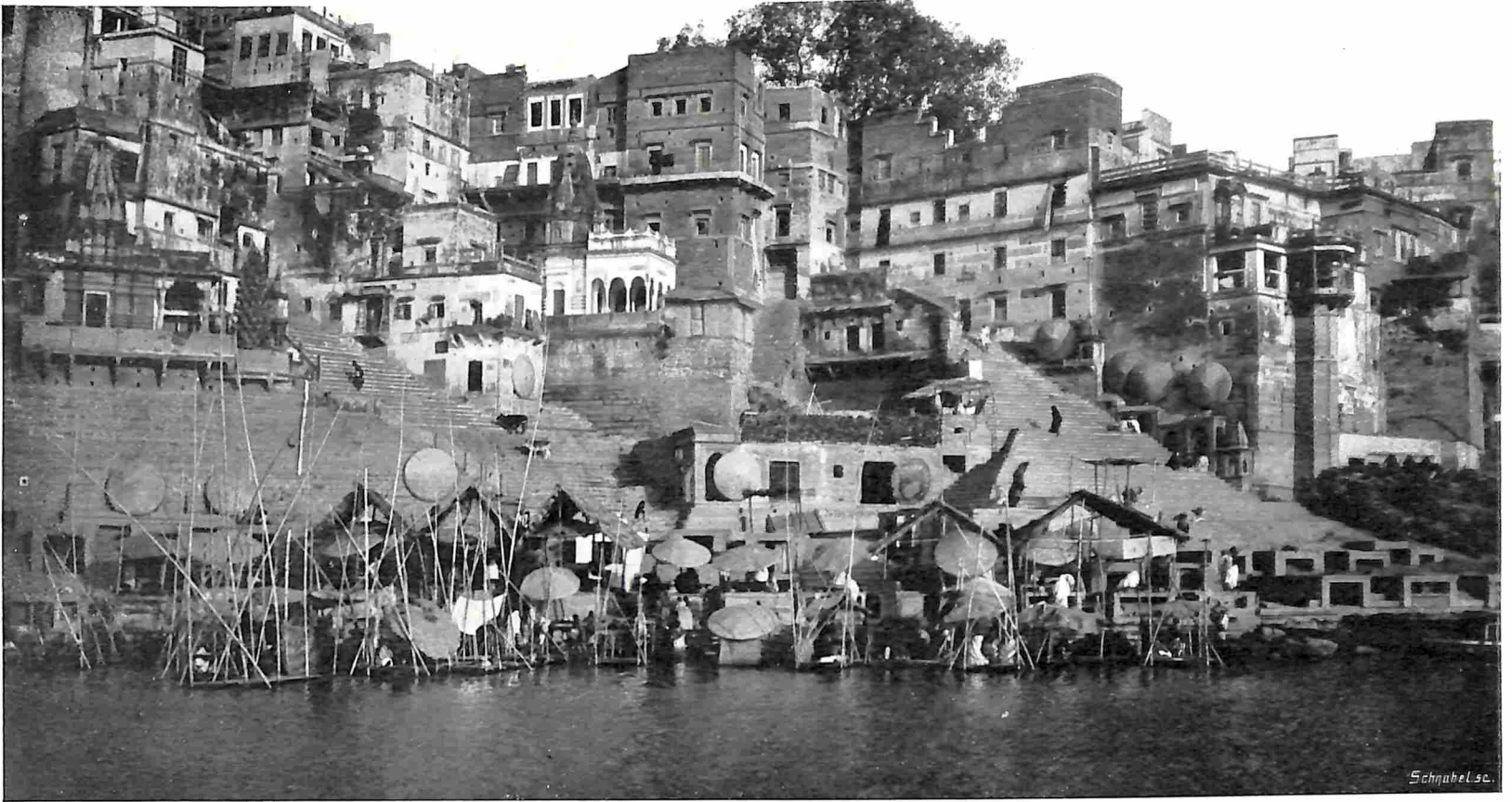

Foto Dr. P. H. Enthoven.

BENARES, PANCHGANGA GHAT.

REISINDRUKKEN UIT BRITSCH-INDIË.

(Vervo!g).

NA het rijk van den zonnekoning Mindon Min verlaten te hebben, stevenden we naar Achter-Indië, om in Calcutta voet aan wal te zetten. Een geheel andere omgeving; alhoewel een grootendeels Engelsche stad, doet zich hier toch de invloed der Hindoe-bevolking gelden.

Over het algemeen zijn de Hindoe's vrij onfrissche individuen, sterk afstekend bij de veel meer beschaafde Boeddhisten in Burma. Nergens heerscht zoo de kastegeest als bij dezen volkstem. Een lager staande wordt als een onrein dier beschouwd, in wiens tegenwoordigheid men noch eet noch drinkt, en met wien gezamenlijk niet gewerkt mag worden. Elke kaste heeft haar eigen beroep, overgang in een hooger stand is buitengesloten. Het heele leven en streven der Hindoe's is gebaseerd op hunnen Godsdienst; een voorname factor is de transmigratie der ziel na den dood, waarbij het kwade, voortgesproten uit vroeger geschied euvel, nog in volgende incarnatiën geboet wordt.

Eigenaardig is de wijze, waarop de dooden behandeld worden. Het cadaver heeft voor de achterblijvenden slechts geringe waarde en is onrein, omdat de ziel gevloeden is. Men verbrandt de lijken ten aanschouwe van een enkel familielid en andere leegloopers, op daarvoor bestemde plaatsen, meestal groote terrassen langs de rivier. De door het vuur niet verteerde lichaamsdeelen worden

in 't water gesmeten. Op één plaats zagen we ettelijke cadavers slordig opgehoopt in een hoek liggen, omzwermd door duizenden vliegen; en dit alles in een streek, waar cholera en vooral pest jaarlijks nog honderdduizenden slachtoffers maken.

Te Benares, de heilige stad, heeft men meer eerbied voor de afgestorvenen. Hier worden de dooden, gehuld in kostbare kleeren, tegen zonsopgang gedragen naar de oevers van den Gangesstroom. Daar aangekomen, dient men den overledenen het laatste bad toe, terwijl pal er naast een andere Hindoe in hoogste extase het heilige, wonderbaarlijke Gangeswater met gretige teugen opslurpt. Daarna worden de lijken verbrand; de rijke Hindoe's met mooi droog hout, zoodat de vlammen hoog uitslaan en opstijgen tot den vierhoofdigen Brahma; de arme lieden slechts met eenige vochtige spaanders, die smeulend een dikken walm verspreiden.

Geheel anders weer is de wijze, waarop de Parsi's in Bangkok en Bombay hunne dooden behandelen. Voor deze oerbewoners van Perzië en belijders van de leer van Zoroaster is water, aarde en vuur heilig, zoodat een cadaver niet begraven of verbrand mag worden. In enorme open torens, „towers of silence”, gelegen midden in een heerlijk park met wijd uitzicht over de omgeving, worden de overledenen geheel ontkleed neergelegd, terwijl de

familie op eerbiedigen afstand in den tempel vertoeft, waar het eeuwige vuur brandt. Op de verschansing dezer torens zitten, dicht opeen gedrongen, tallooze gieren; reusachtige, kaalhoofdige roofvogels, met krommen snavel en grooten pluimkraag om den hals. Wel dra strijken zij op het lichaam neer, en spoedig zijn alleen de droge beenderen overgebleven, die de verzengende zonnehitte in korten tijd pulveriseert.

Hoe onsympathiek deze wijze van vernietiging van het menschelijk lichaam ook schijnen moge, toch maakt zij in het geheel geen onaangename indruk. Integendeel, de heerlijke tuin met statige koningspalmen en cypressen, de mooie bloembedden, de prachtige natuur, het grootsche vergezicht en de stille aandacht der familieleden, welke zich om het heilige vuur geschaard hebben, stemt hoogstens tot vrede en rust.

Calcutta vormde ook ons uitgangspunt voor een tocht naar het Himalaya-gebergte. Darjeeling, die frissche, kleine „bungalow” stad,

Foto Dr. P. H. Enthoven.

LIJKVERBRANDING.

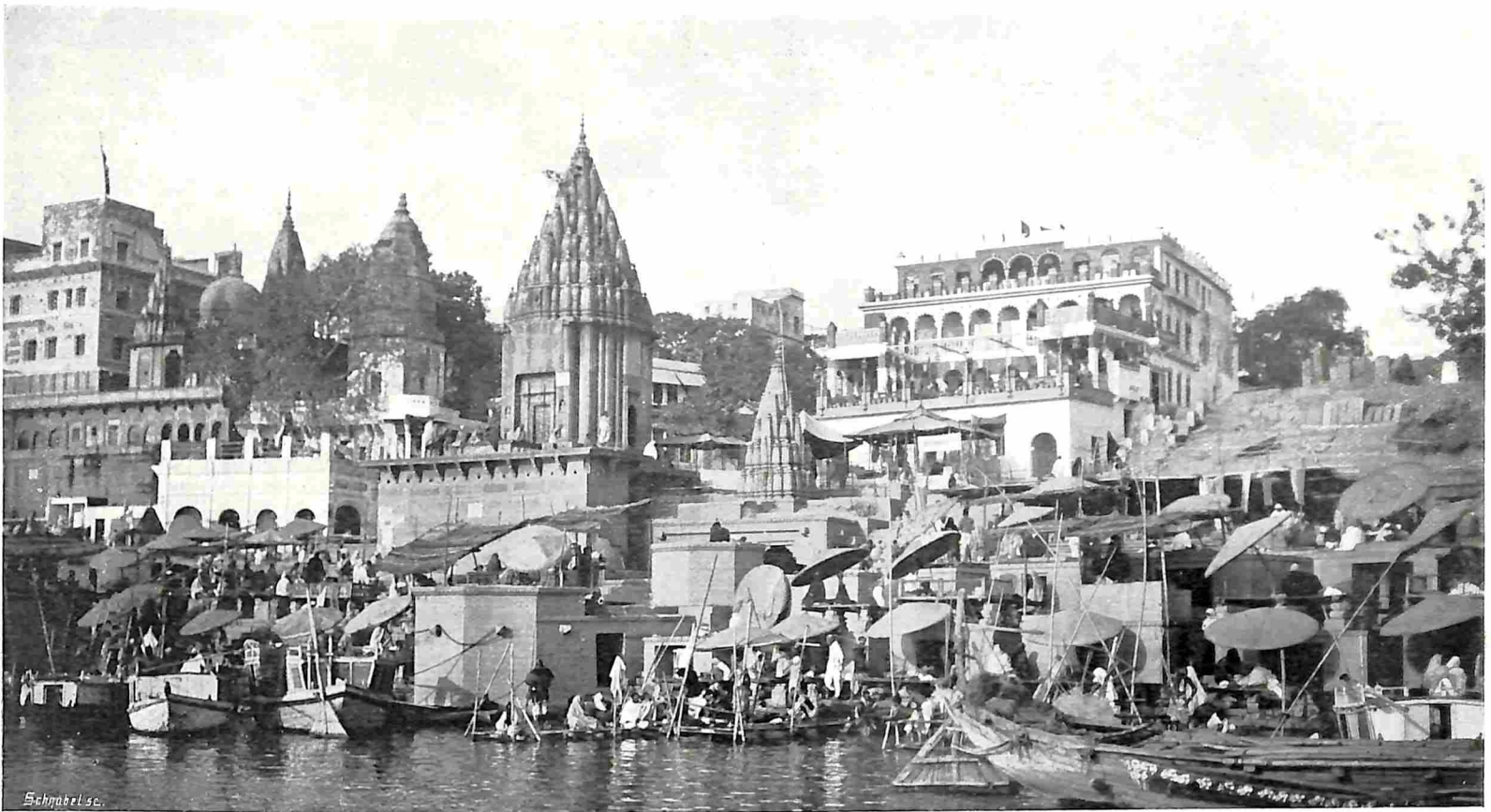

Foto Dr. P. H. Enthoven.

AAN DE OEVERS VAN DEN GANGES.

biedt een onvergetelijk uitzicht op de hoogste bergen der wereld. Het is niet te beschrijven hoe overweldigend de sneeuwtoppen van den Gaurisanka en Kinchinchunga boven de sombere wolken uitsteken en zich bijna 29.000 voet boven den zeespiegel verheffen.

Darjeeling is de marktplaats bij uitstek der aangrenzende landen en daardoor zeer geschikt tot het bestudeeren der verscheiden volkstypen. Bhotia's, verwaarloosd en vuil uitziend, oefenen het in die streken vrij lucratieve bedelaarsbedrijf uit; Thibetanen, gehuld in hunne dikke langharige pelsjas, galopperen op kleine ruige bergpaardjes rond en trachten vachten van den yak, zilvros en het bergschaap aan den man té brengen. Chinesezen verkoopen armbanden en preciosa, andere bergbewoners veilen Boeddha reliquieën of demonstreeren de bekende fraai bewerkte Thibetaansche gebedentrommels, welke het gebed gedrukt op papier bevatten. Elke rondwenteling van den trommel strekt den eigenaar tot een gelijke mate van zegen, als het opzeggen van 't heele gebed.

Tusschen dit mengelmoes van rassen bewegen zich Sikkimmers, Lepcha's, Anamieten, Bengalen en andere Oosterlingen in druk gewar heen en weer, één mengelmoes van bonte kleedij.

Het was in Darjeeling, dat wij het Mongoolsch Nieuwjaarsfeest konden aanschouwen. Vooral de priesters spelen dien dag een belangrijke rol en trachten door duivelsdansen, waarbij ze, gedost in kostbare gewaden met grillige afgrijpselijke duivelsmaskers, de zonderlingste capriolen ten beste geven, de van heinde en ver toestroomende geloovigen te vermaken.

Ik noemde Benares reeds het Mekka der Hindoe's. Deze plaats staat en valt met den godsdienst, daar $\frac{1}{5}$ der bevolking door pelgrims gevormd wordt. Het is de hoogste wensch van elken Hindoe, te sterven aan de oevers van den heiligen Ganges, liefst te Benares. Deze rivier wordt ter plaatse dan ook door één doorlopende rij van tempels begrensd, ieder aan een andere Godheid gewijd. Hier wordt de Schepper van 't Heelal, Brahma vereerd, welke met Vishnu en Siva de Driegodheid vormt. Elders offeren de geloovigen aan Parvati, de Godin der Schoonheid, met hare kinderen den twaalfarmigen en zeshoofdigden Kartikkeya (de Mars der Hindoe's) en den Olifantgod Ganesha (de aanbrenger van 't geluk). Daartusschen wemelt het van priesters, welke gezeten onder groote schermen den Hindoe's na 't bad het teeken der kaste op 't voorhoofd schilderen; verderop hurken eenige heilige menschen ter aarde en vertoonen fakirs sterke staaltjes van wilskracht en zelfkastijding. Rustbedden, uit scherpe zwaarden bestaande, stoelen geheel van spijkers vervaardigd, dit schijnt, evenals een gelofte van eeuwig stilzwijgen, den fakirs niet te deren. Ononderbroken recht omhoog houden van een arm gedurende vele jaren, waardoor dit lichaamsdeel geheel atrofisch is geworden, behoort niet tot de ongewone dingen.

Af en toe nadert snuffelend en blazend, vadsig geworden door 't vele eten, een heilige aan Brahma gewijde stier. Allen wijken eerbiedig op zij, den aardschen Nandi vrije baan latend.

Eigenaardig is te Benares de prachtig gebeeldhouwde Durga tempel, waar de bloeddorstige Godin Kali troont. 't Is hier een ware menagerie. Tamme apen koesteren zich bij tientallen in de brandende zon; verwilderde honden zwerven rond, uitgemergeld tot op 't been en belust op een boutje van de geit, welke straks zal geofferd worden.

Het vuil te Benares spot met elke beschrijving. Nauwe stegen, door hooge huizen begrensd, vormen de verkeerswegen; het stof ligt voethoog en wordt door de gestadig voortschuifelende menigte voortdurend opgejaagd. In de woningen dringt geen zonnestraal; de heele familie huist in een klein, vies, ongemeubileerd vertrekje, verpest door de „Hindoelucht“.

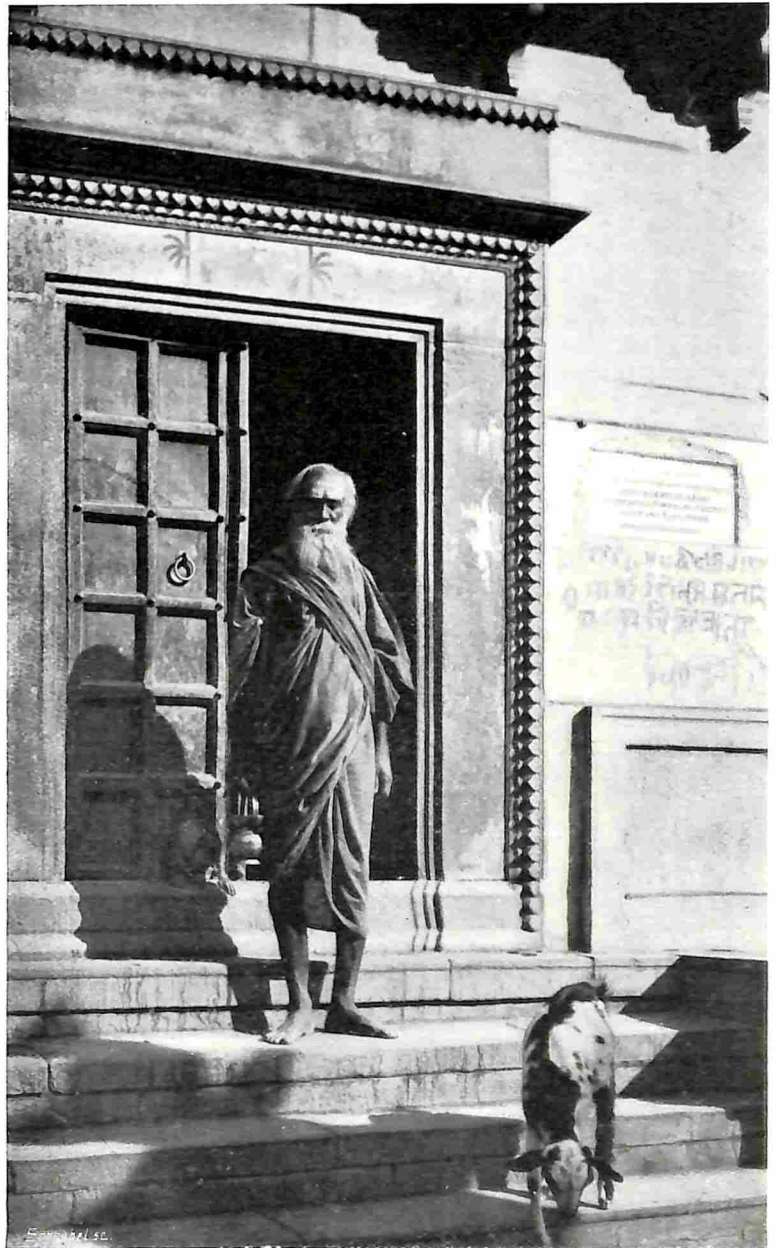

Foto Dr. P. H. Enthoven.

BENARES, HINDOEPRIESTER.

Foto Dr. P. H. Enthoven.

BRITSCH-INDIË. DE APENTEMPEL.

Foto Dr. P. H. Enthoven.

BRITSCH-INDIË. THIBETANEN.

Foto Dr. P. H. Enthoven.

BRITSCH-INDIË. DARJEELING. BHUTIA BEDELAARS.

Dat deze sanitaire toestanden, beter gezegd wantoestanden, niet nog veel meer ziekte dan er al heerscht tengevolge hebben, is mij dikwijls een raadsel geweest.
(Slot volgt). Dr. P. H. ENTHOVEN.

Muziek van Buitenkinderen.

ZEGGEN we te veel, als we de fluit het oudste muziekinstrument achten? Iedere mythologie noemt de rietfluit als het eerste muziekinstrument; de kindsheid der volkeren, de herderstijd met name, spreekt van de zoete tonen, die de jongelingschap eraan wist te ontlokken.

Immers was een gebroken riet-halm, waar de overheenblazende wind een toon in deed hooren, voldoende om de aandacht van den in het veld levenden herder te trekken en hem tot de uitvinding der fluit te brengen, en een pansfluit te doen vervaardigen.

Al heel vroeg werd het bespelen der rietfluit beoefend, waarbij de regeling der pijp lengte door vingerplaatsing op ingesneden holten werd bepaald, en waarmee de grondvorm voor alle latere blaasinstrumenten gevonden was. De schalmei, eerste toepassing van den geluidstrichter, is even oud als de triton; beide hoorns zijn zoo oud als der menschen heugenis gaat. Overal waar de mensch nog samenleeft met de natuur, in bosch en veld zijn arbeid vindend, ver van de beschaving met haar fijnere kunstuitingen en alle hulpmiddelen eener gevorderde techniek, is als vanouds de fluit, met de primitief afgeleide vormen als b.v. de pijpzak of doedezak, het instrument, dat de muzikale behoeften van den achterlijk levenden mensch bevredigen kan.

In menig opzicht geeft de jeugd, buitenwonende kinderen vooral, vergelijkingspunten met de karaktereigenschappen, behoeften en gewoonten van natuurvolkeren. Brengt de zin voor opschik de jeugd tot soortgelijke sieraden en tatoueringen als de vreemdste volkstammen in hun oerstaat, hun naieve spelen met eenvoudige hulpmiddelen, meest aan de onmiddellijke omgeving ontleend, zijn overal dezelfde; éénzelfde voorliefde voor het maken van geraas met behulp van zelf-gefabriceerde blaas- of slag-instrumenten verkondigt de waarheid dezer stelling.

Er is in werkelijkheid geen onderscheid tusschen het muzikale genot, dat de wilde smaakt als hij zijn eentonig gezang begeleidt op de tam-tam, en den gestreelden kunstzin van een achterhoekschen boerenjongen, die vastenavond zingt bij het gefoek van den rommelpot.

Dat oude werkwoord „foeken” of „foepen” doet ons denken aan een der eenvoudigste instrumenten, waarmede de jeugd in onze boschrijke Oostelijke provinciën zich vermaakt: 't is de foeper, waarop wij, als jongens, nimmer moe werden te balzen.

Hoe we er aan kwamen? In het voorjaar, als de boomsappen stijgen naar de zwellende knoppen en het vochtige hout gemakkelijk den bast loslaat, snijdt men een dun twijgje van wilg of lijsterbes;

een enkele ringsnede, een paar duim van het takeinde af, geeft u bij eenig draaien of na zacht bekloppen met een messehecht een bastkokertje. Druk het eene uiteinde daarvan plat, schaaf de platte kanten wat dunner en de foeper is gereed.

Ge hebt hem slechts in uw mond te nemen en te blazen om zijn geluid te vernemen!

Ook een stukje van een sappigen, groenen roggehalm of grasprriet, vlak boven een halmknoop weggenomen, verschaft een foeper; een stuk holle stengel van het pijpekruid, met twee naast elkaar liggende lengtesneden in den zijwand geeft zulk een muziekinstrument. Met wilgen-, elzen- en lijsterbessenhout echter worden de beste resultaten verkregen, de dikkere takken leveren materiaal voor fluiten en walddoorns.

Het maken van een fluit eischt grootere kunstvaardigheid in de houtbewerking van het overgebleven takuiteinde, zal de fluit aan haar doel beantwoorden. Wie heel kunstig is, kan door bijvoeging van een erwt in de fluitholte een geluid voortbrengen, waarmede een stedelijk politiealarm wordt geëvenaard.

Uit een recht stukje vlierhout werd het merg gestooten, en van die stevige buis maakten we in onze jeugd een fluit, waarvan we de toonhoogte in onze macht hadden door het heen- en weerschuiven van een stempel in de pijp. We werden ermee het huis uitgejaagd tot achter in den tuin, — maar daar doedelden we er naar hartelust op los! Vrij van de in de beschaafde wereld aangenomen toonschaal vergastten we onze ooren op zelfgevonden modulaties in zonderling wilde toonladders vervat.

Ook de schalmei of walddoorn bespeelden we. Het vervaardigen van zulk een instrument kostte het leven aan een dikken elzentak, dien we over een meter lengte een rondlopende lengtesnede tot op het hout toebrachten. Zonder gewetenswroeging scheurden we de lange spiraalvormige baststrook af en wonden die tot een hoorn, welke we met haagdorens ineenhielden. In het dunne uiteinde werd een stevige foeper gestoken en het versterkte foepergeluid schalde dreunend rond.

We bevredigden onzen muzikalen zin nog meer door het geluid te versterken met de résonnance van een leege regenton, terwijl het hoornblazen boven een diepen waterput het hoogtepunt van onze fortissimo's bereiken deed. Dan voelden we ons verwant aan de bazuinblazers, die de muren van Jericho deden omverstoren door hun geweldig geluid, en het genot van den blazer op een alpenhoorn kan niet grooter zijn dan het onze was.

Hierboven zegden we reeds hoe het bekloppen der schil met een messehecht die gemakkelijker deed loslaten van het hout; de lichte kneuzing deed het sap zich daaronder ophoopen.

Beter nog ging het, als we daarbij ons bezweringsformulier zongen op de maat van het kloppen. Of was 't om wat te doen te hebben, om den tijd, voor het geklop noodig, te korten?

We zongen op de Neder-Veluwe:

Siepe, sappe houtje!	Wil je d'r niët of,
'k Sla je op je boutje!	Dan mot je d'r of
Van een — twee — drie!	

Na het zingen van dat liedje moest de foeper afgeschoven kunnen worden! Hooger op de Veluwe klonk het liedje:

Sip, sap höltjen!	En kom ie dan weer aan het laand.
Ik sloa oe mit een böltjen,	Dan smiet ik oe in 't zwarte zaand,
'k sloa oe mit een mes of drie,	En kom ie dan weel boaven
Dat ie vliegen oaver de zee!	Dan smiet 'k oe in de oaven!

Aardig is hierin de bedreiging van het stomme eindje hout met allerlei gruweldaden. Ook in de buurt van Dwingelo kent men een soortgelijk fluitenmakersliedje, dat met messendreiging eindigt, doch allerliefst begint. Het luidt:

Siep, sap, siepien!	Smiet de olle wieven vlak veur de koppen,
Wanneer wordt doe riepie?	
Te Meije, te Meije,	Heel of, half of,
As de veugeltjes eieren leg!	Snied de koe het kalf of!
Leg eieren, leg doppen,	Wil 't er dan niet of
	Snied 'et mit een blanke mes of!

De „olle wieven" zijn klaarlijkkelijk de tooverheksen, die den buitenman tegenwerken in zijn bedrijf en bezworen moeten worden.

Deze simpele deuntjes zijn mee van onze oudste volksliedjes; de gemeenschappelijke eigendom van heel den Germaanschen stam bewijst het! Daarom moesten ze niet geheel vergeten worden.

G. DE GRAAF.

EEN KLUIZENAAR.

SOMS kan het gebeuren, dat men, langs het strand wandelend, een kinkhoren ziet liggen, die zich eenigszins heen en weer beweegt of zich langzaam over het natte zand voortschuift. Grijpt men zulk een schelp op, dan bemerkt men, dat deze bewoond is, niet door den legitiemen eigenaar, doch door een zich haastig terugtrekkend dier, waarvan men niet veel meer te zien krijgt dan een stuk of vier houterige pooten en een paar dreigend uitgestoken krabbe- of kreeften-scharen. Inderdaad is het een soort van kreeft die thans den kinkhoren bewoont, de merkwaardige *bernards-* of *heremietkreeft*, om lichaamsbouw en leefwijze een der interessantste dieren onzer fauna.

Zoo oppervlakkig gezien, zou men zeggen: „Waarom verbergt nu een kreeft zich in een schelp?" Om het antwoord op deze vraag te geven kan men niet beter doen, dan het dier uit zijn veilige schuilplaats te trekken. Dit moet echter met eenig beleid geschieden. Vooreerst, omdat de heremiet zich tegen

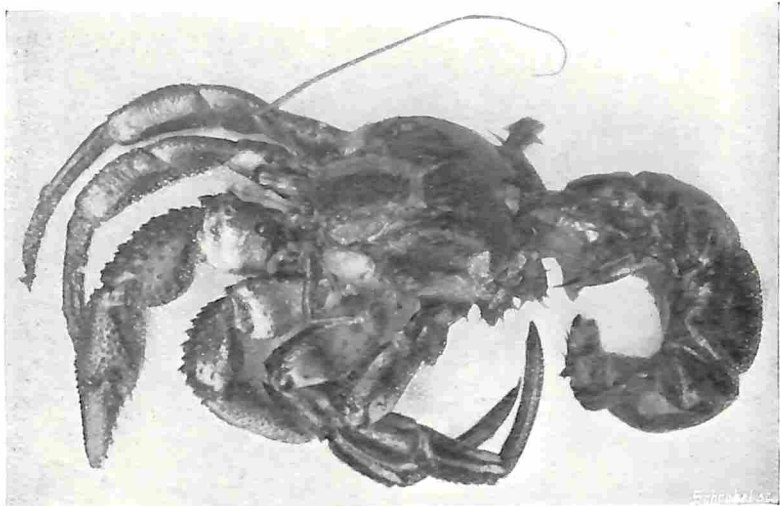
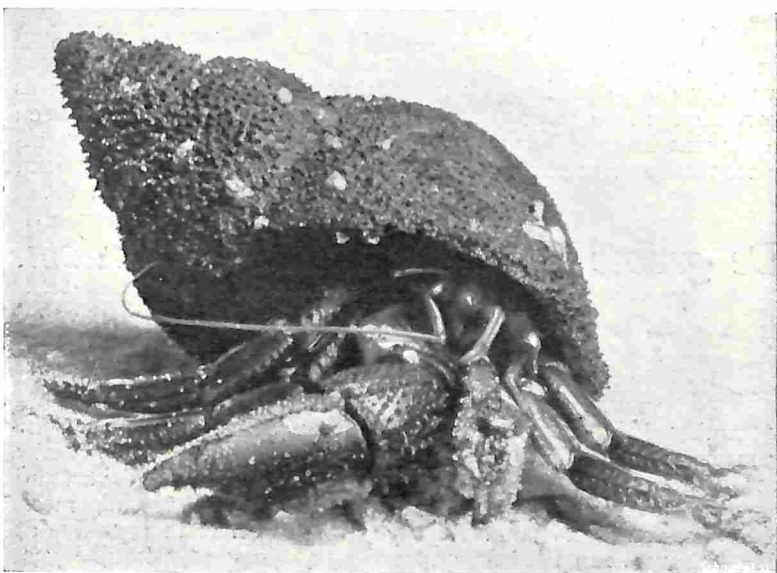

Foto L. Dorsman Cz.

HEREMIETKREEFT UIT DE SCHELPE GEHAALD OM DEN VORM VAN HET SLAKACHTIGE ACHTERLIJF EN DEN ASYMMETRISCHEN BOUW TE LATEN ZIEN.

elken indringer verzet door vinnige knepen met zijn scharen en vervolgens, omdat men groot gevaar loopt het levende dier in tweeën te trekken. Beter is het, den patient vooraf te dooden door een bad in spiritus of formaline. Na deze operatie laat hij zich wat gemakkelijker helpen en kan men hem, door voorzichtig te trekken, uit den kinkhoren vandaan krijgen. Heeft men deze bewerking op den heremiet toegepast, dan begrijpt men dadelijk, waarom hij zich zoo angstvallig voor de oogen van de buitenwereld verbergt. Zijn achterlijf wordt nl. niet, zooals dat der meeste andere crustaceëen, beveiligd door een hard pantser, doch is volkomen zacht en weerloos; de huid er van is zelfs zóó teer en dun, dat men een te voorschijn gehaald exemplaar voorzichtig moet hanteeren om het niet te beschadigen. Leidde nu de bernardskreeft een leven als zijn kornuiten, dan zou hij in een minimum van tijd door den een of anderen hongerigen roofvisch van de zorg voor zijn achterlijf ontlast worden en zou de aarde welhaast een diersoort minder tellen. Daarom zoekt hij reeds op jeugdigen leeftijd een veilige woning op. Hij neemt dan nog geen kinkhoren, doch de schelp van een ander weekdier, nl. een *aliskruik*, *purperlak* of *tepelhoren*. Vindt hij een leege uitmuntend. Zoo niet, dan past hij den stelregel toe: „Ote-toi de là, porque je m'y mette." Hij gaat nl. den eigenaar onbarmhartig te lijf, scheurt hem in stukken en vestigt zich in het onrechtmatig verkregen verblijf. Van hier uit pakt hij met zijn scharen alle levende wezens, die hij aan kan en onder schot kan krijgen, en zet dit sluipmoordenaarsleven voort, tot zijn verblijf hem te eng wordt. Dan verhuist sinjeur naar een andere schelp en wel in den regel naar die van de *wulk*. Merkwaardig, hoe mooi de bernardskreeft ingericht is voor zijn eigenaardige leefwijze. Met de rudimentaire pooten en met eenige wratten houdt hij zich stevig vast in de schelp. Het geheele dier is asymmetrisch gebouwd: de rechterschaar en -pooten zijn veel langer en sterker dan de linker dito's, wat zeer practisch is met het oog op den eigenaardigen vorm der schelpopening. Met de op steeltjes geplaatste oogen en de lange voelsprietten, ziet en voelt de heremiet alles, wat in zijn nabijheid komt. Kortom, voor zijn manier van bestaan kon hij niet beter zijn ingericht.

Wat ook uiterst opmerkelijk is, is het feit, dat men de schelp, bewoond door een bernardskreeft, heel vaak bezet vindt met duizenden ruwe verhevenheden. (Zie afbeelding). Dit is de gemeenschappelijke onderlaag van een groote kolonie kleine diertjes, hydroïdpolypen, de zoogenaamde *ruwe zeerasp* (*Hydractinia lactea*). Legt men een schelp, met deze diertjes bezet, in een glas met zeewater, dan ziet men, met een sterke loep

HEREMIETKREEFT IN DE SCHELPE VAN EEN WULK.

INTERIEUR VAN DE GROOTE WAALSCHER KERK TE AMSTERDAM.

gewapend, duizenden kleine, geleachtige wezentjes, met uitgestoken vangarmen visschen naar nog kleinere zwemmertjes. Nu schijnt het, dat deze polypen zich gaarne, volgens sommige schrijvers zelfs uitsluitend, vestigen op de schelp van een heremietkreeft. Denklijk voeden zij zich met de kleine wezentjes, opgejaagd door het rondscharrelen van den kluienaar.

Of de kreeft nog voordeel van hen heeft, is tot nog toe onbekend. Nog merkwaardiger dan deze samenleving is de symbiose van een andere soort van heremietkreeft. (*Eupagurus prideauxi*) met een zeeanemoon of *actinia*. Bijna altijd toch vindt men op de schelp van dezen kluienaar een dezer fraaie schepsels zitten, nl. *Adamsia palliata*. De anemoon voedt zich met de overblijfselen van het maal van den kreeft en krijgt door de beweging der schelp een uitgebreid jachtveld, terwijl de heremiet beschermd wordt door de netelorganen der *actinia*. Een vereeniging dus tot onderling hulpbetoon, een fraai voorbeeld van symbiose!

Al vertoont nu onze heremietkreeft (*Eupagurus bernhardus*) de laatste eigenaardigheid niet, toch blijft het een uiterst merkwaardig dier, dat, hopen wij, door velen op hun strandexcursies gevonden moge worden. Zeldzaam is het niet en bij een eenigszins lage ebbe valt het niet moeilijk zich van een exemplaar van dezen merkwaardigen sluipmoordenaar meester te maken.

L. DORSMAN Cz.

De groote Waalsche kerk te Amsterdam.

DIT gebouw, oudtijds het klooster der Paulus-Broederen, is een der oudste der hoofdstad; het werd in het jaar 1409 gesticht, in 1646 herbouwd en in 1661 vergroot. Nadat het in het jaar 1457 door de kloosterlingen verlaten was, heeft het geruimen tijd geen vaste bestemming gehad en werd het eerst in 1586 aan de Waalsche gemeente ingeruimd. Na 1661 is er niet veel in het gebouw veranderd, wel zijn er leelijke dingen ingebracht in verband met de uitvinding van het lichtgas in een tijd van algemeen heerschenden wansmaak. Wij behoeven wel niet te zeggen, dat het gebouw een tijdlang ontsierd werd door zeer leelijke gaskronen. Gelukkigwijze ging met de uitvinding van het electrisch licht een verbetering van den smaak gepaard, zoodat

het Bestuur der kerk bij het noodzakelijk geworden aanbrengen van dit licht de leelijke gaskronen door iets beters kon vervangen.

Wel mochten geen mooie electrische kronen van nieuwe artistieke vinding gevonden worden maar de moderne techniek was in staat mooie oude kaarskronen voor electrisch licht geschikt te reproduceeren, hetwelk geschiedde onder leiding van den architect H. A. J. Baanders op de werkplaatsen der firma Becht & Dyserinck te Amsterdam. Als voorbeelden werden gekozen de kaarskronen in de Nieuwe Kerk te Haarlem. De kerkeraad der Nederlandsch Hervormde Gemeente aldaar was zoo welwillend voor deze reproductie de toestemming te verlenen.

De nieuwe kronen sluiten zich mooi aan bij den Oud-Hollandschen stijl van het kerkgebouw, de eenheid is dus schitterend hersteld geworden, terwijl het flikkeren der kaarsen in vroegere tijden plaats gemaakt heeft voor het rustig schitteren der electrische lichtjes.

Het orgel van dit kerkgebouw (zie onze voorplaat), dateerende uit het jaar 1680, behoort eveneens tot een der oudste en meest bekende instrumenten, helaas echter door den tijd zoodanig versleten, dat het bestuur doende is te trachten hiervoor de noodige gelden bijeen te krijgen om ook hierin verbetering te brengen.

Daar de Gemeente niet bij machte is om zonder bijzondere bijdragen tot een dergelijke ingrijpende reparatie over te gaan, moet medewerking van buiten af ingeroepen worden. Wanneer wij hier dus enkele woorden van opwekking tot medewerking neerschrijven, dan doen wij dat niet juist voor hen die zich voor den dienst der Gemeente interesseeren, maar ook voor allen die iets voelen voor het behoud van een oud sierlijk instrument.

Voor het oogenblik wachtende op het inkomen der nog benodigde gelden, is het bestuur bezig na te gaan in hoeverre een reparatie van het bestaande instrument mogelijk zou zijn, of dat het, hoe noode ook, zou moeten overgaan tot het geheel vernieuwen ervan. In ieder geval bestaat bij het meerendeel der bestuurderen de wensch, om hoe dan ook, het oude monumentale orgelfront te behouden. Zoowel van de bekende mannen uit de muzikwereld, als van hen die zich op het gebied der bouwkunst bewegen, gingen reeds stemmen op, dat een besluit over deze zaak niet dan na zeer rijp beraad mag worden genomen.

Vermelden wij ten slotte nog dat in dit kerkgebouw begraven ligt de bekende geleerde Johannes van Swammerdam.